

**ПРОГРАМА
співбесіди**

з історії України

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво
Спеціальність: 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
Освітня програма Бібліотечна справа
ОКР: молодший спеціаліст
На базі: базової загальної середньої освіти

Галузь знань: 08 Право
Спеціальність: 081 Право
ОКР: молодший спеціаліст
На базі: базової загальної середньої освіти

Пояснювальна записка

Програма для проведення вступного іспиту з історії України складена у відповідності до шкільної програми для 6-9 класів та виходячи з цілей, вимог і змісту навчання історії, закладених у Державному стандарті освіти (освітня галузь «Суспільствознавство»). Програма вступного іспиту складена на основі Навчальної програми для загальноосвітніх навчальних закладів Історія України. Всесвітня історія, рекомендованої листом МОНУ від 01.06.2012 року №1/9-426 (<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>), охоплює період з давніх часів до кінця XIX століття і складає хронологічно послідовну лінійну систему шкільної історичної освіти.

Зміст курсу інтегрує соціальну, економічну, політичну й духовну історію та висвітлює тісний взаємозв'язок всіх сфер людського буття.

З психолого-дидактичної точки зору, програму побудовано на поєднанні особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів до навчання.

Вступний іспит з історії України проводиться в усній формі.

До кожної теми надано орієнтовний узагальнений перелік інформаційних питань змісту, що повідомляють вступникам зміст навчального історичного матеріалу. Вони засвоюються вступниками у вигляді знань історичних фактів і понять різного ступеня узагальненості та складності.

Пропоновані інформаційні питання є мінімумом знань, які підлягають обов'язковому засвоєнню на різних рівнях навчальних досягнень у відповідності до індивідуального розвитку пізнавальних можливостей того чи іншого вступника.

Сучасні підходи до оцінювання, пов'язані з потребами особистісно орієнтованого характеру навчання та реального розвитку, потребують чіткого формулювання завдань оцінювання. Такими завданнями вважаються:

- визначити рівень навчальних досягнень вступників;
- визначити найкращих за результатами вступників;
- стимулювати мотивацію вступників до навчання і отримання знань;
- визначити рівень здібностей вступників;
- поставити оцінки (в балах).

Комплексним показником засвоєння вступниками навчального змісту програми є набуття ними ключових, галузевих та предметних історичних компетентностей, до яких належать:

- хронологічна – здатність орієнтуватися в історичному часі;
- просторова – здатність орієнтуватися в історичному просторі;
- інформаційна – здатність працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, виявляти та критично аналізувати розбіжності в позиціях авторів джерел;
- логічна – здатність визначати та застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, а також зіставляти різні інтерпретації цих подій та явищ;
- аксіологічна – здатність формулювати оцінку історичних подій та історичних постатей, суголосну до цінностей та уявлень відповідного часу чи відповідної групи людей.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час оцінювання навчальних досягнень вступників з історії враховується:

- рівень оволодіння історичними знаннями; знання хронологічних меж періодів, найважливіших історичних подій і процесів; визначення характерних суттєвих рис історичних явищ і подій;
- рівень умінь групування (класифікації) фактів за вказаною ознакою, розкриття причинно-наслідкових зв'язків між подіями;
- рівень оволодіння практичними вміннями та навичками роботи з історичними джерелами; обґрунтування власного ставлення вступника щодо історичної події, явища, діяча.

Всі види оцінювання навчальних досягнень вступників здійснюються за критеріями, наведеними в таблиці.

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
I. Початковий	1	Вступник може назвати одну-дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти.
	2	Вступник називає декілька подій, дат, історичних постатей або історико-географічних об'єктів; вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так - ні»; має загальне уявлення про лічбу часу в історії.
	3	Вступник може двома-трьома простими реченнями розповісти про історичну подію чи постать; впізнати її за описом; співвіднести рік зі століттям, століття - з тисячоліттям; має загальне уявлення про історичну карту.
II. Середній	4	Вступник може репродуктивно відтворити невелику частину навчального матеріалу теми, пояснюючи історичні терміни, подані у тексті підручника, називаючи одну-дві основні дати; показуючи на карті історико-географічний об'єкт.
	5	Вступник з допомогою викладача може відтворити основний зміст навчальної теми, визначати окремі ознаки історичних понять, називати основні дати; показувати на історичній карті основні місця подій.
	6	Вступник може самостійно відтворювати фактичний матеріал теми, давати стисло характеристику історичній постаті, встановлювати послідовність подій; користуватись за допомогою викладача наочними та текстовими джерелами історичної інформації.

III. Достатній	7	Вступник послідовно і логічно відтворює навчальний матеріал теми, виявляє розуміння історичної термінології, характеризує події (причини, наслідки, значення), виокремлює деякі ознаки явищ та процесів; «читає» історичні карти з допомогою їх легенди; використовує історичні документи як джерело знань.
	8	Вступник володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією, дає правильне визначення історичних понять, аналізує описані історичні факти, порівнює однорідні історичні явища, визначає причинно-наслідкові зв'язки між ними, встановлює синхронність подій у межах теми; дає словесний опис історичних об'єктів, використовуючи легенду карти.
	9	Вступник вільно оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; дає порівняльну характеристику історичних явищ, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; синхронізує події у межах курсу, аналізує зміст історичної карти.
IV. Високий	10	Вступник використовує набуті знання для вирішення нової навчальної проблеми; виявляє розуміння історичних процесів; робить аргументовані висновки, спираючись на широку джерельну базу; співставляє і систематизує дані історичних карт; синхронізує події вітчизняної та всесвітньої історії.
	11	Вступник володіє глибокими знаннями, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, аналізувати історичну інформацію, співвідносити історичні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії.
	12	Вступник у повному обсязі опанував програмовий матеріал, що дає йому змогу відповідно до вікових особливостей презентувати власну інтерпретацію історичних явищ.

Зміст програми

ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ ЗА ПЕРВІСНИХ ЧАСІВ

Виникнення людини. Залюднення Європи. Основні теорії походження людини. Поява пралюдей, їх розселення на території Європи, і зокрема України.

Освоєння давньою людиною теренів Європи. Зміни природних умов. Найвідоміші стоянки на території Європи, і зокрема України.

Поява людини сучасного типу.

«Людина розумна»: розселення, зовнішній вигляд. Життя та заняття.

Виникнення рільництва і скотарства. Криза мисливства. Перші землероби та скотарі. Формування суспільства і влади. Зародження ремесла. Найдавніші металурги. Розвиток громади. Первісні системи влади.

Перші землероби та скотарі на території України. Трипільська археологічна культура. Господарство, побут і духовне життя носіїв трипільської культури. Скотарі степу.

Культура та вірування людей за первісних часів. Поява знань, їх прикладний характер. Поява мистецтва та релігійних вірувань

КІММЕРІЙСЬКО-СКІФСЬКИЙ СВІТ. АНТИЧНІ МІСТА-ДЕРЖАВИ В ПІВНІЧНОМУ ПРИЧОРНОМОР'І

Кіммерійці та скіфи на території сучасної України. Кіммерійці. Скіфи: розселення, заняття, духовний світ. Скіфо-перські війни. Велика Скіфія.

Античні міста-держави в Північному Причорномор'ї та Криму. Найголовніші міста-колонії. Суспільне, господарське та духовне життя в колоніях.

ДАВНІ СЛОВ'ЯНИ ТА ЇХНІ СУСІДИ

Слов'яни напередодні Великого переселення народів.

Історичні джерела з історії слов'ян. Прабатьківщина слов'ян. Суспільне, господарське життя і духовний світ давніх слов'ян.

Сусіди давніх слов'ян.

Римський період грецьких міст-держав Північного Причорномор'я. Боспорське царство. Пізні скіфи на Дніпрі та в Криму. Сармати. Готи та гуни на теренах України.

Слов'яни під час Великого переселення народів.

Напрямки розселення слов'ян. Зародження слов'янських народів, зокрема українського.

ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Слов'яни під час Великого переселення народів. Розселення племінних союзів східних слов'ян VIII—IX ст. на території сучасної України. Сусіди східнослов'янських племен. Етнічні й державотворчі процеси в період утворення Київської держави.

Походження назви «Русь». Князювання Аскольда. Правління Олега. Князь Ігор. Походи проти Візантії.

Княгиня Ольга, її реформи. Прихід Святослава до влади. Похід проти Хозарського каганату. Балканські походи.

Суспільний устрій Київської держави у IX—X ст. Склад та заняття населення. Життя людей у селі. Міста і міське життя.

КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА НАПРИКІНЦІ X — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XI ст.

Початок правління князя Володимира. Територіальне зростання Київської держави. Запровадження християнства як державної релігії. Внутрішня і зовнішня політика Володимира.

Міжусобна боротьба між синами Володимира Великого. Утвердження Ярослава в Києві. Розбудова Києва. «Руська правда». Церковне та культурно-освітнє життя. Відносини з іншими державами.

Політичний устрій. Основні верстви населення. Розвиток землеволодіння. Залежність селян і повинності. Розвиток сільського господарства, ремесел, торгівлі. Міста. Гроші.

Розвиток української мови та писемності. Школи. Усна народна творчість. Архітектура. Малярство. Музична творчість.

КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XI - ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIII ст.

Київська держава за часів правління Ярославичів. Боротьба між Ярославичами за київський престол. Любецький з'їзд князів.

Посилення великокнязівської влади за Володимира Мономаха, його внутрішня і зовнішня політика. Правління Мстислава Володимировича. Роздробленість Русі.

Політичний і соціально-економічний розвиток Київського і Переяславського князівств середини XII — першої половини XIII ст.

Політичний і соціально-економічний розвиток Чернігівського князівства середини XII — першої половини XIII ст. «Слово о полку Ігоревім» — історичне джерело і літературна пам'ятка Давньої Русі.

Політичний і соціально-економічний розвиток Галицького і Волинського князівств. Піднесення Галицького князівства за Володимира та Ярослава Осмомисла. Освіта. Наука. Усна народна творчість.

Книжні пам'ятки. Літописання. Архітектура та мистецтво. Історичне значення Київської держави.

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА

Утворення Галицько-Волинської держави за Романа Мстиславича. Боротьба синів Романа Мстиславича за відродження Галицько-Волинської держави.

Перший похід монголів на Русь. Вторгнення хана Батия на українські землі. Утворення Золотої Орди.

Внутрішня та зовнішня політика князя Данила Романовича. Коронація Данила. Наступники Данила Романовича.

Правління короля Юрія I. Останні галицько-волинські князі. Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за землі Галицько-Волинської держави в 40—80-ті роки XIV ст. Волинь за правління Любарта.

Особливості розвитку культури Галицько-Волинської держави. Освіта. Літописання. Архітектура та образотворче мистецтво.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО ТА ІНШИХ ДЕРЖАВ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIV—XV ст.)

Поширення влади польського короля на Галичину, а Великого князівства Литовського — на інші українські землі. Суспільно-політичний устрій Великого князівства Литовського. Кревська унія.

Політика великого князя литовського Вітовта щодо українських земель. Виступ литовсько-руської знаті на чолі з князем Свидригайлом. Відновлення та остаточна ліквідація Київського і Волинського удільних князівств.

Закарпаття під владою Угорщини. Буковина у складі Молдовського князівства. Завоювання Московською державою Чернігово-Сіверських земель.

Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії. Початок татарських походів на українські землі.

Соціальна структура суспільства. Панівні верстви населення, їхнє повсякденне життя. Князь В.-К. Острозький. Становище духівництва та церковні відносини.

Сільське господарство. Становище і повсякденне життя селянства. Зростання міст. Магдебурзьке право. Міське населення та його спосіб життя. Розвиток ремесел і торгівлі.

Особливості розвитку культури українських земель у другій половині XIV—XV ст. Освіта. Юрій із Дрогобича. Початок українського книговидання. Швайпольт Фіоль. Архітектура й містобудування. Малярство та книжкова мініатюра.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В XVI ст.

Соціальна структура українського суспільства та економічне життя. Князі, пани й дрібна шляхта. Становище непривілейованих груп населення. Виникнення українського козацтва.

Передумови Люблінської унії. Люблінський сейм 1569 р. Суспільно-політичні зміни в українських землях після Люблінської унії.

Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні. Православні братства. Львівська братська школа.

Становище церкви. Розвиток полемічної літератури. Церковні собори в Бересті 1596 р., утворення греко-католицької церкви.

Виникнення Запорізької Січі. Д. Вишневецький. Життя та побут козаків.

Військове мистецтво козацтва. Утворення реєстрового козацтва. Повстання 1591—1596 рр.

Умови розвитку культури. Розвиток української мови. Шкільництво. Острозька академія. Рукописна книга та книговидання.

Архітектура й містобудування. Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.

Зростання магнатського землеволодіння. Поширення фільварків. Розвиток товарного виробництва. Міста. Становище селян та міщан.

Вплив Берестейської унії на церковне життя в Україні. Становище церков.

Морські походи козаків. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Участь українського козацтва у Хотинській війні.

Козацько-польський збройний конфлікт 1625 р. Повстання Т.Федоровича, І.Сулими. Національно-визвольне повстання 1637-1638 рр.

Митрополит П. Могила. Шкільництво. Утворення Києво-Могилянської академії. Література. Книговидання.

Театр. Література. Музика. Архітектура та образотворче мистецтво.

ПОЧАТОК НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕРЕДИНИ XVII ст.

Передумови Національно-визвольної війни. Б. Хмельницький, його сподвижники.

Битви на Жовтих Водах, під Корсунем та Пилявцями. Визвольний похід українського війська в Галичину. Програма розбудови Української козацької держави.

Збарасько-Зборівська кампанія. Укладення Зборівської угоди. Берестецька битва. Білоцерківський мирний договір.

Утворення української козацької держави — Гетьманщини. Політичний та адміністративно-територіальний устрій. Фінансова система та судочинство. Українська армія. Зміни в соціально-економічному житті українського народу.

Молдовські походи Б. Хмельницького. Батозька битва. Жванецька облога. Внутрішньо- і зовнішньополітичне становище Гетьманщини наприкінці 1653 р.

Українські землі в системі міжнародних відносин. Місце Гетьманщини в міжнародних відносинах тогочасної Європи. Зовнішня політика Гетьманщини. Відносини між Українською державою і Московією.

Українсько-московська міждержавна угода 1654 р. Военні дії в 1654—1655 рр.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В 60–80-ті роки XVII ст.

Віленське перемир'я. Зміна зовнішньополітичної орієнтації Б.Хмельницького. Дії українського війська в Польщі 1656—1657 рр. Б. Хмельницький — політик та дипломат. Становище в Гетьманщині після смерті Б. Хмельницького.

Гетьман І. Виговський, його зовнішня та внутрішня політика. Гадяцька угода 1658 р. Московсько-українська війна 1658—1659 рр.

Переяславський договір 1659 р. Чуднівська кампанія 1660 р. та укладення Слободищенської угоди. Боротьба за владу на Лівобережній Україні. Андрусівське перемир'я 1667р.

Гетьман П. Дорошенко, його боротьба за об'єднання України. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Бахчисарайський мир. Занепад Правобережжя, його перехід під владу Польщі.

Адміністративно-територіальний устрій Лівобережної Гетьманщини. Органи влади. Заходи гетьманів щодо захисту державних інтересів Гетьманщини. Соціальний устрій.

Слобідська Україна в другій половині XVII ст. Заснування слобідських міст. Адміністративно-політичний та соціальний устрій.

Запорізька Січ у складі Гетьманщини. Участь запорожців у війнах проти Польщі, Османської імперії та Кримського ханства. Політика уряду Московії щодо Запорізької Січі.

Господарське, культурне та церковне життя в українських землях. Землеволодіння. Сільське господарство, ремесло, промисли, торгівля. Становище церкви.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ НАПРИКІНЦІ XVII — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.

Гетьманщина наприкінці XVII — на початку XVIII ст. «Вічний мир». Перший Кримський похід. Обрання гетьманом І. Мазепи. Коломацькі статті 1687 р. Зовнішня та внутрішня політика гетьмана І. Мазепи.

Правобережна Україна наприкінці XVII — на початку XVIII ст. Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. Повстання С. Палія.

Україна в подіях Північної війни. Українсько-шведський союз. Воєнно-політичні акції російського царя проти українців.

Полтавська битва. Гетьман І. Мазепа в історії України. К. Гордієнко.

Становище в Україні після Полтавської битви. Наступ царату на українську культуру. Заходи щодо економіки Гетьманщини. П. Орлик і його Конституція.

Гетьман І. Скоропадський. Діяльність Малоросійської колегії. П. Полуботок. Відновлення гетьманства. «Рішительні пункти». Гетьман Д. Апостол, його реформи. Діяльність «Правління гетьманського уряду».

Особливості розвитку культури. Освіта і друкарство. Києво-Могилянська академія. Розвиток літератури: поезія, богословські твори, літописна та історична проза. Графіка. Живопис. Музика. Театр. Архітектура. Скульптура.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.

Гетьман К. Розумовський, його діяльність. Остаточна ліквідація гетьманства. Діяльність П. Рум'янцева в Лівобережній Україні. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація решток автономного устрою Гетьманщини.

Соціально-політичне та економічне становище в Правобережній Україні. Розгортання гайдамацького руху. Коліївщина. М. Залізняк. Зміни у політичному становищі правобережних земель.

Соціально-політичне та економічне становище в Галичині, на Буковині та Закарпатті. Опришківський рух. Поділи Речі Посполитої. Зміни у політичному становищі західноукраїнських земель. Адміністративно-територіальний поділ та освоєння запорізьких земель Нової (Підпільненської) Січі. Ліквідація Запорізької Січі. П. Калнишевський. Доля запорожців після ліквідації Запорізької Січі. Заселення Південної України. Кримське ханство в XVIII ст. Приєднання Криму до Росії.

Особливості розвитку культури в другій половині XVIII ст. Освіта. Внесок Києво-Могилянської академії в культурно-освітній розвиток. Розвиток філософських ідей. Г. Сковорода. Природничі науки. Музика. Театр. Архітектура. Скульптура. Графіка. Живопис.

ФОРМУВАННЯ МОДЕРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ. ТЕОРІЯ ТА СУСПІЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Від етносу до нації; від Малоросії та Галицької Русі до України. «Українське питання» — проблема панівних націй. «Український проект».

Чим поняття «українська нація» відрізняється від понять «українська народність» або «український етнос». Які характеристики їх визначають. Староукраїнство і українство Нового часу. Історична пам'ять — найсуттєвіший чинник формування національної свідомості.

Значення фольклору та етнографії в дослідженні національних ознак українців. Пошук науково-історичних підвалин української окремішності. Початок академічного (наукового) етапу українського визвольного руху.

Російська панславістська, польська федеративна і українська слов'янофільська теорії.

Шляхи мобілізації української нації в умовах модернізаційних трансформацій суспільства. Ідея соборності українських земель. Релігійно-конфесійні проблеми в національному питанні.

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЙ НАПРИКІНЦІ XVIII — У ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XIX ст.

Українські землі у складі Російської імперії: адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Національне та соціальне становище українського населення. Проникнення буржуазних рис повсякденного життя у побут мешканців міста і села. Життя великих міст.

Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії: адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Політика австрійського уряду щодо українців. Національне та соціальне становище українського населення. Зміни у побуті, стилі та традиціях життя міста і села.

Вплив міжнародних відносин на розвиток українських земель в першій третині XIX ст. Україна в Російсько-турецькій війні 1806—1812 рр. та Російсько-французькій війні 1812 р. Азовське козацьке військо.

Початок національного відродження. Національна ідея в суспільно-політичному русі України. «Історія русів». Українська автономістська ідея. Новгород-Сіверський гурток. Українське культурне відродження на Слобожанщині.

Поширення ідей Просвітництва у Західній Україні. Пробудження національного життя. Українська національна ідея в середовищі греко-католицьких священників. «Руська трійця».

Масонство в Україні. Україна в програмних документах декабристів. Повстання Чернігівського полку. Польське повстання 1830—1831 рр. і Україна.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЖИТТЯ НАРОДУ ТА УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Сільське господарство.

Початок промислової революції. Формування фабрично-заводської промисловості. Міста. Розвиток внутрішньої торгівлі. Одеса. Місце України в зовнішній торгівлі Російської імперії.

Повсякденне життя. Соціально-економічне становище українського населення під владою Австрійської та Російської імперій і соціальні рухи. Форми й характер протесту козаків, селян та військових поселенців.

Селянські виступи під проводом У.Кармелюка. «Київська козаччина» 1855 р. Селянські виступи в Галичині, Буковині, Закарпатті.

Утворення Кирило-Мефодіївського братства. Програмні документи й громадсько-політична діяльність братчиків. Місце Т. Шевченка в українському національному відродженні. П. Куліш. М. Костомаров. Риси ментальнісних установок, що відрізняли українців від сусідніх національних спільнот: поляків і росіян.

Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848—1849 рр. в Австрійській імперії. Зв'язки діячів українського руху Наддніпрянщини з лідерами чеського і південнослов'янського відродження. Утворення та діяльність Головної руської ради. Українське питання на Слов'янському з'їзді у Празі. Участь українців у виборах до австрійського парламенту.

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ НАПРИКІНЦІ XVIII — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Особливості розвитку культури. Капіталізація і її вплив на культуру. Освіта. Київський та Харківський університети. Гімназії. Рішельєвський та Ніжинський ліцеї. Наука. Видатні вчені.

Нова українська література і театр як відображення тенденцій суспільного розвитку. Т. Шевченко, І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, П. Гулак-Артемівський, Є.Гребінка.

Музика, образотворче мистецтво і архітектура в пошуках українського мистецького стилю.

Традиційно-побутова культура у селі та місті. Релігійне життя. Доля української жінки.

МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СЕРЕДИНІ — У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Вплив аграрної реформи уряду Франца-Йосифа 1848 р. на розвиток економіки у західноукраїнських землях. Селянська реформа 1861 р. у Наддніпрянській Україні. Зміни в сільському господарстві. Капіталізація. Ринкові відносини.

Поширення вільнонайманої праці. Розвиток промисловості. Особливості індустріалізації в Україні. Розвиток міст і сіл. Розширення внутрішнього ринку. Торгівля. Українські підприємці. Родини Яхненків і Симиренків.

Реформи адміністративно - політичного управління 60—70-х років XIX ст. у підросійській Україні. Зміни у соціальній структурі суспільства. Суперечливі процеси модернізації повсякденного життя. Початок трудової еміграції.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ. УКРАЇНОФІЛЬСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЦЬКИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ ЕТАПИ ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

Зіткнення російської, польської, німецької і австрійської національних ідей на українських землях. Українське питання, його головні засади і принципи. Україна в геополітичних стратегіях Росії, Німеччини, Австро-Угорщини. Хлопомани і народовці.

Москвофільство і малоросійство.

Подвійна лояльність української еліти.

Український соціалізм. М. Драгоманов.

Націонал-демократична течія — галицькі народовці і київські старогромадівці.

Ідея територіалізму — патріотизму землі та концепт «українська політична нація». Національний соціал-демократизм. Участь представників різних етносів в українському визвольному русі.

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ В УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Початок громадівського руху наприкінці 50-х — у 60-х роках XIX ст. Київська та інші громади. Журнал «Основа». В. Антонович. Валуєвський циркуляр.

Основні течії суспільно-політичного руху в 50—60-х роках XIX ст. на західноукраїнських землях: москвофіли та народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Польське повстання 1863—1864 рр. і Україна.

Відродження громадівського руху в 70—90-х роках. Громадівський рух. «Південно-Західний відділ Російського географічного товариства». «Київський телеграф». Емський указ. Російський громадсько-політичний рух народників в українських землях.

Діяльність галицьких народовців у другій половині 70-х—90-ті роки XIX ст. Розгортання руху народовців на Буковині та в Закарпатті.

Радикальний рух у Галичині. «Новоєрівська» політика народовців. О. Барвінський та О. Кониський. Утворення першої політичної партії в Україні (РУРП). І. Франко. Утворення УНДП та УСДП. Самостійницька позиція партій Західної України. Українці в Галицькому сеймі та Австрійському парламенті.

Українці-самостійники (М. Міхновський і Ю. Бачинський).

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Особливості розвитку української культури. Освіта. Недільні школи в Наддніпрянській Україні. Вищі навчальні заклади. Новоросійський університет.

Наука. Наукові товариства. М. Грушевський.

Література. Драматургія. Архітектура та містобудування. Живопис. Музика. Музеї. Українські підприємці-благодійники. Родини Терещенків та Харитоненків.

Фольклор та декоративно-ужиткове мистецтво. Повсякденне життя: звичаї, традиції, побут. Зміни у житті українських жінок. Особливості релігійного життя.

Література:

Підручники, рекомендовані Міністерством освіти і науки України для використання в основній і старшій школі у 2016/2017 навчальному році:

1. Історія України [Текст] : підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. С. Власов. - Київ : Генеза, 2016. - 192 с.
2. Історія України [Текст] : підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Ю. Ю. Свідерський, Н. Ю. Романишин, Т. В. Ладиченко. - Київ : Грамота, 2016. - 255 с.
3. Історія України [Текст] : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. К. Струкевич. - Київ : Грамота, 2016. - 271 с.
4. Історія України [Текст] : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Г. К. Швидько, П. О. Чернобай. - Київ : Генеза, 2016. - 352, [1] с.
5. Струкевич О.К. Історія України: Підручн. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.К.Струкевич. - К.: Грамота, 2009. - 288 с.
6. Турченко Ф.Г., Мороко В.М. Історія України.: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Ф.Г.Турченко, В.М.Мороко. - 2-ге вид. - К.: Генеза, 2011. - 352 с.
7. Реєнт О., Малій О. Історія України: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.Реєнт, О.Малій. – К. : Генеза, 2009. – 240 с.

Додаткова література:

1. Анісімов В.В. Історія України : словник-довідник / В. В. Анісімов. – К. : УБС НБУ, 2012. – 284 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. - 4-те вид., доповн. - К.: Академвидав, 2014. - 720 с.
3. Гарін В.Б., Кіпцар І.А., Кондратенко О.В. Історія України. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 240 с.
4. Історія України [Текст] : [посібник] / Олександр Палій. - Вид. 2-ге, допов. - Київ : К.І.С, 2015. - 594, [1] с.
5. Історія України [Текст] : за програмою основ. і ст. шк. + профіл. рівень / Тетяна Земерова, Ірина Скирда. - 3-тє вид., перероб. і допов. - Харків : Весна, 2016. - 752 с.
6. Історія України [Текст] : міні-довід. для підгот. до зовніш. незалеж. оцінювання та держ. підсумк. атестації / Ігор Панчук. - Тернопіль : Підручники і посібники, 2017. - 255 с.
7. Історія України [Текст] : навч. посіб. / [В. А. Кротюк та ін.] ; Харків. ін-т фінансів Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. - Харків : Данилко Н. С., 2016. - 516 с.
8. Історія України [Текст] : навч. посіб. / Юрій Мицик, Олег Бажан. - Київ : Кліо, 2015. - 677 с.
9. Історія України [Текст] : навч. посіб. / Юрій Мицик, Олег Бажан. - Київ : Кліо, 2015. - 677 с.
10. Історія України [Текст] : підруч. для студентів неіст. спец. ВНЗ / [О. М. Бут та ін.] ; за ред. д-ра іст. наук, проф. М. І. Бушина, д-ра іст. наук, проф. О. І. Гуржія ; Черкас. держ. технол. ун-т. - Черкаси : Український літопис, 2016. - 642 с.
11. Історія України в таблицях і схемах. 5-9 класи [Текст] : [навч. посіб.] / [Дух Л. І.]. - Вид. 4-те, допов., випр. - Харків : Торсінг плюс, 2016. - 112 с.

12. Історія України в особах: ХІХ століття [Текст] : [нариси] / [В. С. Шандра та ін.]. - Київ : Україна, 2015. - 367 с.
13. Історія України в художньо-літературних образах [Текст] : [посіб. для 6-8 кл. загальноосвіт. шк.] / [упоряд.] Б. І. Андрусишин, В. Й. Борисенко. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. - 318 с.
14. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічні таблиці [Текст] : іст. факти, документи, іст. постаті, розвиток культури / [Л. І. Дух]. - Вид. 2-ге, перероб. і допов. - Харків : Торсінг плюс, 2014. - 112 с.
15. Історія України, 5-9 класи в таблицях і схемах [Текст] : видатні особи, події, факти, хронологія : [навч. посіб.] / [Л. І. Дух]. - Вид. 4-те, допов., випр. - Харків : Торсінг, 2016. - 112, [1] с.
16. Історія України. Комплексний довідник + профільний рівень [Текст] / [уклад.: Воропаєва В. В. та ін.]. - Видю 5-те, допов. та перероб. - Харків : Весна : Співак В. Л., 2014. - 703 с.
17. Історія України. Основні події історії України. Політичний, економічний і культурний розвиток. Хронологічна таблиця [Текст] : [посібник] / Т. Ю. Земерова, І. М. Скирда. - Х. : Співак В. Л. : Весна, 2014. - 511 с.
18. Історія України. Підготовка до ЗНО. Пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкові для розпізнавання абітурієнтами. Портрети історичних персоналій [Текст] : за новою програмою ЗНО : [посібник] / Маргарита Більчук, Оксана Давидова, Георгій Давидов. - Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. - 112 с.
19. Історія України. Таблиці та схеми [Текст] / Т. Земерова. - Тернопіль : Підручники і посібники, 2016. - 432 с.
20. Історія України. Хронологічні таблиці [Текст] : іст. факти, іст. постаті, документи, розвиток культури : [навч. довід.] / [Л. І. Дух]. - 4-те вид., допов., випр. - Харків : Торсінг : Навчальна література, 2016. - 126, [2] с.
21. Литвин В. Історія України [Текст] : підручник / Володимир Литвин ; [відп. ред. В. А. Смолій] ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. - К. : Наукова думка, 2013. - 989 с.

ЗРАЗОК ВІДПОВІДІ
на білет вступного іспиту з історії України
для спеціальностей:
029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
Освітня програма Бібліотечна справа
та 081 Право
ОКР молодший спеціаліст

Завдання 1.

Античні міста-держави в Північному Причорномор'ї та Криму.

Відповідь:

VIII - кінець VI ст. до н. е. - це період «Великої грецької колонізації», одним із напрямків якої було освоєння Північного Причорномор'я.

Дошукуючись причин еллінської міграції, вчені сформулювали кілька теорій, які умовно можна поділити на:

1. Демографічну - демографічний вибух, що відбувся у цей час зумовив перенаселення материкової Греції, і тому надлишок населення змушений був мігрувати.

2. Аграрну - нестача землі у метрополії штовхала до освоєння нових територій.

3. Торгівельну - колонізація - це побічний продукт торгової експансії.

4. Сировинну - в нових землях греки шукали не ринки збуту, а насамперед продукти і джерела сировини, яких не вистачало у Греції (зерно, метали, будівельний ліс тощо).

5. Воєнну - до міграції греків змушувала агресія лі дійці в та персів.

6. Соціальну - невщухаюча соціальна боротьба між окремими верствами грецького населення примушувала тих, хто зазнав поразки, мігрувати.

7. Етнічну - етноплеменний склад полісів материкової Греції не був однорідним, і тому часто міжетнічні тертя штовхали багатьох до пошуків нової землі.

Елліни-колоністи привезли з собою на нові землі традиційну для Стародавньої Греції форму соціально-економічної та політичної організації суспільства - поліс (поєднання ремесел і торгівлі міста та сільського господарства округи).

Найвідоміші античні міста в Північному Причорномор'ї та Криму:

- Ольвія - поблизу м. Миколаєва,
- Херсонес - м. Севастополь,
- Пантікапеї - м. Керч,
- Тіра - м. Білгород-Дністровський,
- Феодосія - м. Феодосія.

Склад населення: греки-рабовласники, жерці, землевласники, ремісники, купці, раби.

Державний устрій: рабовласницькі республіки, які мали:

- судову, законодавчу (народні збори) та виконавчу владу,
- військо,

- карбували власну монету.
Раби, жінки та іноземці не мали права громадянства.

Заняття:

- землеробство (виноградарство),
- рибальство,
- ремесла,
- торгівля з Грецією та скіфами (у Грецію вивозили рабів, хліб, пшеницю, худобу, рибу, шкіри, хутра, ліс; з Греції і привозили посуд, тканини, ремісничі вироби, предмети розкоші).

У 480 р. до н.е. на Керченському та Таманському півостровах, під впливом монархічних традицій Персії і виникає Боспорське царство. Правляча династія Археанактидів об'єднала в одну велику античну рабовласницьку державу міста Пантікапей, Фанагорію, Гермонассу та ін.

В I ст. до н.е. грецькі колонії потрапляють під владу Римської імперії. В III-IV ст. н.е. були знищені готами та гунами.

Тисячолітня історія античної цивілізації у Північному Причорномор'ї мала надзвичайно серйозні наслідки:

- місцеве населення ознайомлено з демократичним полісним устроєм;
- греки передали місцевому населенню прогресивні технології землеробства та ремесла, залучали до товарно-грошових відносин;
- сприяє урбанізації місцевого населення;
- поширюються здобутки античної культури.

Усі ці процеси не тільки прискорили темпи історичного розвитку населення території України, а і визначили південний вектор цивілізаційної орієнтації, що надалі сприяло тісним контактам Київської Русі та спадкоємиці грецької культури, колишньої еллінської колонії - Візантії.

Завдання 2.

Україна в подіях Північної війни. Українсько-шведський союз.

Відповідь:

Вирішальним моментом у стосунках між Україною і Московщиною стало гетьманування Івана Мазепи (1687-1709 рр.). Мазепа став гетьманом у надзвичайно складний для України час. Українські землі були розчленованими. Договір з Московщиною 1687 р. (т.зв. «Коломацькі статті») значно обмежував автономні права України.

Своєю політикою І.Мазепа

- зміцнив владу гетьмана,
- сприяв економічному і культурному розвитку України,
- здійснював активну меценатську діяльність.

Проте соціальна політика гетьмана виявилася не досить гнучкою. Основну ставку він зробив на козацьку старшину і шляхту, прагнучи перетворити їх у міцний привілейований клас. Відбулося посилення усіх форм експлуатації селян, козаків, міщан, загострення соціальних суперечностей в українському суспільстві.

Головною метою І.Мазепи було об'єднання України в одну незалежну державу.

У 1700 р. почалася Північна війна між Росією та Швецією за вихід Росії до Балтійського моря. Україна надавала Росії активну допомогу.

Але **в 1708 р.** І.Мазепа уклав таємний договір зі шведським королем Карлом XII, спрямований проти російського царя Петра I. За цим договором Україна надає Швеції допомогу у війні проти Росії, а Швеція забезпечить повне звільнення України від влади Москви.

На переговорах з Карлом XII І.Мазепою була висунута головна вимога — незалежність Української держави з довічною владою гетьмана, її територія мала охоплювати всі землі і що належали українському народові в давні часи.

Причини пошуків Мазепою нових союзників:

- Петро I виявився прибічником політики жорсткого централізму і прагнув підпорядкувати Україну Російській державі;
- під час війни Петро I нещадно експлуатував людські і матеріальні ресурси України, в результаті чого край був виснажений;
- у Мазепи були підстави вважати, що цар може пожертвувати Україною, аби забезпечити перемогу у війні.

У жовтні 1708 р. військо Карла XII вступило в Україну. На його бік перейшов Мазепа з 15 тис. козаків та 8 тис. запорожців. Проте основна маса козаків, селян і міщан не підтримали гетьмана. Причини:

- давалася взнаки соціальна політика гетьмана;
- союз зі Швецією був таємним;
- Петро I вжив швидкі кроки проти Мазепи: оголосив його зрадником, залякав населення репресіями проти прибічників гетьмана, зруйнував столицю Мазепи – Батурин, зруйнував Запорізьку Січ.

В 1708 р. цар наказав обрати нового гетьмана. Ним став Іван Скоропадський (1708-1722).

27 червня 1709 р. відбулася Полтавська битва, яка завершилася поразкою Карла XII та І.Мазепи. Мазепа разом із своїми прибічниками знайшов політичний притулок у Молдавії. Вони стали першою українською політичною еміграцією.

21 вересня 1709 р. гетьман помер.

Спроба гетьмана І.Мазепи вивести Україну з під-влади московського царизму зазнала невдачі. Сподівання на об'єднанчу силу національної ідеї виявилися марними. Надто далеко відірвався гетьман своєю соціальною політикою від народу, його життєвих потреб. Козаки, селяни й міщани більше дбали про захист власних економічних інтересів, ніж про державну незалежність від Московії.

До того ж, прості виробники вбачали головного винуватця у погіршенні свого становища у козацькій старшині, насамперед у гетьмані та його оточенні. А далекий

московський цар в очах багатьох з них продовжував залишатися справедливим суддею й захисником усіх неїмущих.

І. Мазепа ж, замість того, щоб якимось чином вплинути на почуття українців, по можливості підготувати їх до виступу, до останнього дня декларував свою відданість Петру I.

Не останню роль у пасивності українського населення під час антимосковського повстання відіграв і страх перед жорстокими покараннями за прикладом Батурина.

Усе це, поряд з воєнними невдачами Карла XII, стало головними складовими поразки.

Однак, незважаючи на невдачу гетьмана Мазепи в реалізації визвольних планів, його вчинок залишив глибокий слід в українській історії, а його ім'я стало символом боротьби за незалежність України для майбутніх поколінь.